

Truailliú uisce

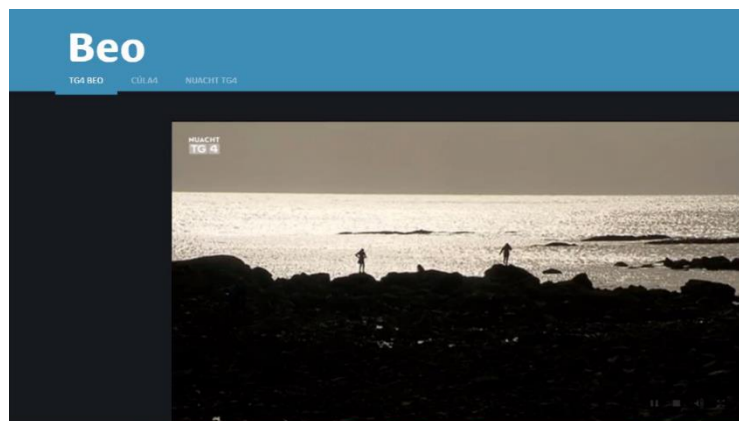
Ceist 1

Beidh tú ag féachaint ar ball ar thuairisc faoi thruailliú uisce san fharraige agus in aibhneacha i mbailte sa Ghaeltacht. Féach féin agus an duine in aice leat ar na focail seo a bheidh le cloisteáil sa mhír. An féidir libh na focail Ghaeilge a cheangal leis na focail Bhéarla?

1. séarachas	a. <i>wastewater treatment plant</i>
2. amh	b. <i>engineering industries</i>
3. cóireáil séarachais	c. <i>Environmental Protection Agency, EPA</i>
4. ag sileadh	d. <i>appeal</i>
5. feithidí	e. <i>raw</i>
6. tionscail innealtóireachta	f. <i>sewerage</i>
7. tabhair chun críche	g. <i>bring to pass, to an end</i>
8. achomharc	h. <i>trickling</i>
9. ionad cóireála fuíolluisce	i. <i>insects</i>
10. An Ghníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil	j. <i>sewerage treatment</i>

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Anois, féach ar an tuairisc den chéad uair, le feiceáil an féidir leat na focail sin a aithint sa mhír nuachta.

Ceist 2

Féach ar an tuairisc den dara huair agus freagair na ceistanna thíos:

1. Cé mhéad baile ina bhfuil séarachas amh ag dul isteach san fharraige nó in aibhneacha? Cé mhéad acu sin atá sa Ghaeltacht?
2. Cé a d'fhoilsigh an tuairisc?
3. Cad a bhí le rá ag Liam Ó Súilleabháin?
4. Cén fáth ar cuireadh i gcoinne céad pleanála sa Spidéal?
5. Conas a chuireann an truailliú isteach ar an Spidéal?

Ceist 3 Bí ag obair leis an duine in aice leat. Féachaigí ar an ngabháil scáileáin de Nuacht TG4 thuas.

1. Déanaigí cur síos ar an bpictiúr.
2. Liostaigí na bealaí ar fad a chuireann truailiú uisce isteach ar an áit sa phictiúr.

Ceist 4 Féach ar na samplaí seo ar fad de 'sa', 'san', 'i' agus 'in' a bhí sa mhír:

- i bhfarraige
- in abhainn, in aibhneacha
- sa tuarascáil
- sa tír
- san uisce
- sa Spidéal
- san áireamh

Bain úsáid as na samplaí sin chun na rialacha a bhaineann le 'sa', 'san', 'i' agus 'in' a mhíniú.

Dúirt Maolra Mac Donnchadha 'sa nGaeltacht'. Cén fáth?

Ceist 5 '...Uisce Éireann...'

Is minic a bhíonn mearbhall ar dhaoine faoi ainm na tíre seo. Líon na bearnaí leis an leagan ceart den fhocal.

Éire **Éirinn** **Éireann**

Is as _____ ó dhúchas an duine sin.

Cén Ghaeilge atá ar *Ireland*? _____.

Bhí gnáthmhuintir na _____ thíos le meargántacht na mbanc in 2008.

Beidh Tom Waits ag teacht go h_____ an samhradh seo.

Tá oibrithe Bhus _____ ar stailc faoi láthair.

Is tír iontach í _____.

Ceist 6 Pléigh na ceisteanna leis na daoine eile i do ghrúpa:

1. Cén fáth nár cheart do shéarachas amh dul isteach san fharraige? Cén fáth a bhfuil a leithéid fós ag tarlú sa tír seo, dar leat?
2. An dtéann tú ag snámh san fharraige? Cad chuige?
3. Cén pionós ba cheart don rialtas a chur ar dhaoine a chaitheann bruscar ar an tsráid?

Treoracha agus Freagraí

Ceist 1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
f	e	j	h	i	b	g	d	a	c

Ceist 2

Féach an script.

Ceist 3

Seo samplaí de na focail agus de na frásaí ar cheart a bheith ag na foghlaimeoirí:

1. Cois farraige, ar an trá, ag súgradh nó ag siúl ar na carraigeacha, an ghrian ag dul faoi, tá an aimsir fuar ach tirim, tá turasóirí nó muintir na hÉireann ag baint taitneamh as an nádúr agus timpeallacht na tíre.
2. Cuireann feithidí san uisce isteach ar shláinte daoine a bhíonn ag snámh san fharraige. Ní thiocfaidh turasóirí má cheapann siad go bhfuil an áit truailithe. Cuireann truailiú isteach ar fheamainn agus ar ainmhithe mara dá bharr.

Ceist 4

- Uraítear ainmfhocail a leanann 'i'. (*i bhfarraige*)
- Úsáidtear an fhoirm 'in' roimh ghutaí. (*in abhainn, in aibhneacha*)
- Séimhítear ainmfhocail dar tús consan. (sa bhosca)
- Ní shéimhítear 'd' ná 't' i ndiaidh 'sa', e.g. **sa dialann**; **sa teach**. (*sa tuarascáil, sa tír*)
- Cuirtear 't' roimh ainmfhocail bhaininsneacha dar tús 's' + guta nó dar tús 'sl-', 'sn-', 'sr-' i ndiaidh 'sa', e.g. **sa tsráid**; **sa tseachtain**.
- Ní dhéantar aon athrú ar ainmfhocail fhirinsneacha dar tús 's' i ndiaidh 'sa' (ach amháin i gcanúint Uladh). e.g. **sa seomra**. (*sa Spidéal*)
- Úsáidtear an fhoirm 'san' roimh ghutaí. (*san uisce, san áireamh*)

Ceist 5

Is as *Éirinn* ó dhúchas an duine sin.

Cén Ghaeilge atá ar *Ireland? Éire*.

Bhí gnáthmhuintir na *hÉireann* thíos le meargántacht na mbanc in 2008.

Beidh Tom Waits ag teacht go *hÉirinn* an samhradh seo.

Tá oibrithe Bhus *Éireann* ar stailc faoi láthair.

Is tír iontach í *Éire*.

Ceist 6

Is féidir gach beirt a chur ag déanamh an phlé seo agus ansin na ceisteanna a phlé leis an rang iomlán.

Maolra Mac Donnchadha

Anois, tá tríocha a hocht baile sa tír ina bhfuil séarachas amh ag dul i bhfarráige nó in abhainn. Sa nGaeltacht atá seacht gcinn de na bailte. Sa tuarascáil is deireanaí ón nGníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil, deirtear go bhfuiltear ag déanamh dochar do shláinte an duine mar nach bhfuil an Stát ag caitheamh a dhóthain airgid ar chóireáil séarachais.

Shane Ó Curraighín

Deir an Gníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil, an EPA, go bhféadfadh tamall maith imeacht thart sula gcuirfear deireadh le fadhb an tséarachais amh sa tír. Tá seacht mbaile Gaeltachta ann ina bhfuil séarachas amh ag sileadh i bhfarráige agus in aibhneacha – An Cheathrú Chaol, An Fál Carrach, Ailt an Chorráin, Cill Charthaigh, An Cheathrú Rua, An Spidéal agus Inse Geimhleach.

Liam Ó Súilleabháin, Cigire, An Gníomhaireacht um Chaomhnú Comhshaoil

Cuireann sé seo sláinte an phobail agus an timpeallacht i mbaol. Tá an baol ann go dtiocfaidh...go gcuirfidh na feithidí atá san uisce isteach ar shláinte na ndaoine a théann isteach san uisce – bádóirí agus daoine a théann ag snámh. Caithear na tionscail innealtóireachta agus na tionscail infreastruchtúir atá faoi bhainisteoireacht Uisce Éireann a thabhairt chun críche níos tapúla.

Shane Ó Curraighín

Sa Spidéal i gContae na Gaillimhe, tá achomharc á bheartú¹ ag roinnt daoine i gcoinne cead pleanála² a bronnadh ar Uisce Éireann d'ionad cóireála fuíolluisce toisc giorracht an tsuímh do scoil náisiúnta. Tá bratacha gorma cailte ag trána sa Spidéal as siocair an tséarachais.

Aodán Mac Donncha, Comhlacht Forbartha an Spidéil

Tá truailliú á dhéanamh ar an dá thrá anseo agus teastaíonn é sin a leigheas. Agus tá...bunaíodh an feachtas scór bliain³ ó shin agus ba mhaith linn go mbeadh sé leigheasta agus go dtiocfar ar shocrú anois leis an iarratas⁴ seo, bealach amháin nó bealach eile. Ag deireadh an lae, go bhfaigheadh muid na bratacha gormacha ar ais ar an trá, go gcuirfeadh sé leis an turasóireacht agus nach mbeadh séarachas amh ag dul amach sa bhfarráige.

Shane Ó Curraighín

Chuir an EPA an dlí ar Uisce Éireann maidir le naoi mbaile⁵ anuraidh, an Spidéal san áireamh.

Dúirt Uisce Éireann inniu go bhfuil tús áite á thabhairt acu do na bailte nach bhfuil ag teacht le caighdeán cóireála séarachais an Aontais Eorpaigh.

Shane Ó Curraighín, Nuacht TG4.

¹ á mbeartú a dúradh

² chead pleanála a dúradh

³ blianta a dúradh

⁴ leis an t-iarratas a dúradh

⁵ bailte a dúradh